

بازپریدن

روش‌های کاربردی
ایجاد علاقه و خلاقیت
در کلاس انشا

ریحانه صادقی، کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی
دبیر آموزشگاه‌های استعداد‌های درخشان ناحیه ۲ اصفهان

چکیده

زبان‌های زیادی به باروری اندیشه و اعتمادبه‌نفس نسل جوان - که آینده‌ساز این مرز و بوم است - وارد خواهد شد. به ویژه امروزه که با گسترش ابزارهای جدید چون رایانه و تلفن همراه و فناوری‌های تازه، میل و گرایش به تایپ مطالب و برداشت (کپی)، بیش از قلم به دست گرفتن و در خم و چم اندیشه گذر کردن، افزون شده است.

در این نوشتار با گزارش و شرح روش‌های ایجاد نگرش مثبت نسبت به درس نگارش و انشا و فراهم نمودن روحیه نشاط و شادمانی در کلاس بیان می‌کنیم که علاقه شاگردان به نوشتن، به دل‌بستگی و شادمانی معلم انشا بستگی دارد و این مهم با برنامه‌ریزی قبلی و آمادگی لازم (طرح درس) قابل اجرا خواهد بود.

به نظر می‌رسد یکی از پایه‌های مهم رشد و شکوفایی اندیشه و خلاقیت، ایجاد روحیه نشاط و خودباوری و اعتمادبه‌نفس در دانش‌آموزان است. روش‌های ده‌گانه زیر که در کلاس هم به اجرا درآمده، موجب سرور و اشتیاق فراگیرندگان به ساعت درس انشا و تلاش آن‌ها برای بهتر نوشتن شده است.

ده‌گام روش‌های ایجاد خلاقیت و نشاط

گام اول:

داشتن طرح درس و ایجاد ارتباط در جلسه اول

در اولین جلسه ایجاد ارتباط و انگیزه به عهده معلم انشاست. او با گشاده‌رویی و با برنامه‌ریزی وارد کلاس می‌شود و ضمن احوال‌پرسی با بچه‌ها، به دنبال پاسخ پرسش‌هایی است که بتواند ساعات کلاس را جذاب

بیان موضوعاتی درباره کیفیت بخشی به ساعت درس انشا و ایجاد خلاقیت در دانش‌آموزان، به برنامه‌ریزی (طرح درس) و سپس اجرا و عمل نیاز دارد. مطالب و نوشته‌هایی که در ادامه می‌آید در کلاس برای تأمین اهدافی چون تولید فکر و اندیشه تجربه شده است و برای نویسنده ثابت شده که یکی از شادترین و پویاترین ساعات کلاسی معلم و دانش‌آموزان می‌تواند کلاس درس انشا باشد. در این مقاله ده گام برای ایجاد خلاقیت و نشاط در درس انشا مطرح شده است.

کلیدواژه‌ها: انشا، بندنویسی، خلاقیت و نوآوری، تشویق.

مقدمه

نگارش زیبا و مؤثر، نگرش زیبا می‌خواهد. نگرش زیبا نیز ریشه در تغییر و تحول اندیشه دارد. معلم انشا با گفتار نیک، پندار دانش‌آموز را نیک می‌گرداند تا به مرحله کردار نیک درآید. یکی از نتایج کردار نیک شاگردان، انشا و پدیدآوردن متن زیباست که در حقیقت پایه آن، گفتار و کردار معلم است.

به بیانی دیگر، انشای دانش‌آموزان آینه‌ای از تجلی گفتار معلم انشاست. هموست که با رفتاری شکرگد قلم را به دست شاگرد می‌دهد و چگونه اندیشیدن را به آنان می‌آموزد تا پندارها نیک و زیبا گردد.

یکی از بهترین ساعاتی که می‌توان بچه‌ها را در حیطه عاطفی و روانی - حرکتی پرورش داد، کلاس انشاست. درس انشا به تقویت هوش منطقی و کلامی و شنیداری کمک می‌کند. اگر زمانی این درس در برنامه آموزشی کم‌رنگ باشد یا نادیده گرفته شود،





خلاق شوند.

بهتر است معلم در اولین جلسه انشا در حد لزوم به معرفی خود بپردازد و سپس دانش‌آموزان هم از او پیروی کنند. این روش در ایجاد ارتباط با دانش‌آموز و شناخت وی سودمند است. می‌توان بعضی از نکات مهم درباره هر فرد را در دفترچه‌ای جداگانه یادداشت کرد تا در صورت نیاز، در طول سال تحصیلی تذکرات فردی به هر دانش‌آموز با توجه به ویژگی‌های فردی او و متناسب با شخصیتش باشد.

گام سوم:

محدودیت‌های

کلاس انشا را برداریم.

معمولاً در یک جلسه به دلیل زمان اندک، امکان خواندن انشا توسط همه فراهم نیست. جلسه بعد هم که موضوع جدیدی مطرح است. با توجه به اینکه بعضی شاگردان علاقه‌مندند انشای قبلی خود را بخوانند، می‌توان این فرصت را به آنان داد. البته برای رعایت نظم در کار کلاسی و انجام تکالیف دانش‌آموزان باید توجه شوند که در صورتی که انشای جدید را نوشته باشند، حق انتخاب و خواندن انشای قبلی یا دلخواه را دارند. شروع و پایان بعضی نوشته‌ها به عناوینی چون «مقدمه؛ مؤخره و نتیجه» نیاز ندارد و نباید دانش‌آموزان را در این باره به تنگنا انداخت. مگر موضوعاتی خاص. باید به آنان یاد داد که چگونه شروع کردن و چگونه تمام کردن می‌تواند نوعی مقدمه و نتیجه‌گیری به شمار آید؛ بدون آنکه بخواهند به دنبال عناوینی باشند که به آغاز و پایان انشایچسباندند!

گاهی بچه‌ها در هنگام نگارش انشا نگران این مسئله‌اند که باید چند خط بنویسند تا انشا کامل شود. این محدودیت را با توجه به توانایی شاگردان برمی‌داریم تا آنان آزادانه‌تر عمل کنند. اگر بگوییم هر چه دوست دارید بنویسید، خواهیم دید که ضعیف‌ترین شاگرد که توانایی کمی هم در نوشتن دارد، یک بند چند خطی خواهد نوشت.

ادامه مطلب در وبگاه نشریه...

و دلکش کند. پژوهشگری است که می‌خواهد میزان علاقه‌مندی فراگیرندگان را به نوشتن بداند، آفتابی است که می‌خواهد ابر لحظات افسرده و مرده انشا را از آسمان خاطر دانش‌آموزان بزداید و دشت اندیشه آنان را سراسر تری و تازگی بخشد.

بچه‌ها از معلم خود سؤالاتی می‌کنند؛ مثلاً: چند صفحه باید بنویسیم؟ شما نمره بیست هم می‌دهید؟ می‌توانیم از جایی رونویسی کنیم؟ انشا باید مقدمه و نتیجه هم داشته باشد؟ چرا باید بنویسیم؟

این سؤالات بیشتر از کمیت و مقدار و ظاهر انشا سخن می‌گویند تا کیفیت و چگونگی، که شاید آن هم به دلیل رفتارهای سخت‌گیرانه و انعطاف‌ناپذیر بعضی از معلمان انشا باشد. خوب است از همان جلسه اول مشکلات و موانع بی‌جا را - که مانع ارتباط شاگرد و معلم و نوشتن است - برداریم. به حرف آنان گوش دهیم و محدودیت‌هایی را که موجب خستگی و دل‌زدگی آن‌ها می‌شود، از بین ببریم، باید به کلاس انشا به‌عنوان یک نیاز نگاه کرد نه کاری زاید و بیهوده!

متأسفانه بعضی برای آنکه درس انشا را مهم جلوه دهند، از همان جلسه اول به سخت‌گیری‌های بی‌مورد می‌پردازند و به جای ایجاد شوق و علاقه، سنگ «می‌توانید» را سر راه دانش‌آموزان فرو می‌افکنند. آنان با وضع کردن قوانین و مقررات سخت و خشک عملاً دانش‌آموزان را از نوشتن می‌ترسانند. در صورتی که هدف آن است که فراگیرنده بتواند نیاز خود را به صورتی گویا و بدون پیچیدگی و البته مؤثر بیان کند. گفتن این سخن که هر نوشته‌ای باید چنین و چنان باشد تا شایسته دریافت لوح و تشویق یا نمره عالی شود، دانش‌آموز را از نظر عاطفی و روانی ناتوان می‌کند. گاه اتفاق می‌افتد که کسی خوب می‌نویسد ولی ما با تکرار این جمله که «خودت نوشتی یا از جایی کمک گرفتی» هم بی‌اعتمادی خود را به نوشته و توانایی‌های او نشان می‌دهیم هم ممکن است ناخواسته او را مجبور به دروغ‌گویی کنیم. باید به نوجوان اعتماد کرد و گاه با تغافل و تجاهل او را به سوی شکوفایی و خودباوری هدایت کرد. بعضی از بچه‌ها را هم که در نوشتن انشا از متنی دیگر کمک می‌گیرند یا رونویسی می‌کنند، می‌توان با معرفی شیوه‌های نگارش با شیوه صحیح و نمونه‌های تضمین و تلخیص آشنا کرد؛ نه اینکه با سدسازی آنان را مجبور کنیم ناآگاهانه به سوی سرقت ادبی بروند.

گام دوم:

خودمان متفاوت باشیم تا دانش‌آموزانمان

پی‌نوشت

۱. عنوان مقاله (بی‌بال پریدن)، برگرفته از یکی از آثار زنده‌یاد قیصر امین‌پور است.